

راستی را کس نمی داند که در فصل بهار
از کجا گردد پدیدار این همه نقش و نگار؟

دانش ادبی: بین واژه های «فصل» و «بهار» تناسب
معنایی (رابطه تضمّن) و بین واژه های «نقش» و
«نگار» رابطه ترادف وجود دارد.

عقل ها حیران شود کز خاک تاریک نژند
چون برآید این همه گل های نغز کامکار

دانش ادبی: حیران شدن عقل ها، آرایه تشخیص
دارد.

صورتگر ماهر

۱ راستی را، کس نمی داند که در فصل بهار
عقل ها، حیران شود کز خاک تاریک نژند
چون نبری کلان تا مثل از کجا آمد پدید؟
برق از شوق که می خندد بدین سان قاه قاه؟

۵ از کجا گردد پدیدار این همه نقش و نگار؟
چون برآید این همه گل های نغز کامکار؟
چون نبوی کلان تصاویر از کجا شد آشکار؟
ابر از حجر که می گیرد بدین سان زار زار؟
این همه صورت برزد بر صفحه حتمی به کار؟

قانی شیرازی

چون نپرسی کاین تماثل از کجا آمد پدید؟
چون نجویی کاین تصاویر از کجا شد آشکار؟

دانش زبانی: «کاین» کوتاه شده ی «که این» است.

برق از شوق که می خندد بدین سان قاه قاه
ابر از هجر که می گرید بدین سان زار زار

دانش ادبی: خندیدن رعد و برق و گریستن ابر آرایه
تشخیص دارد. «خندیدن» و «گریستن» آرایه **تضاد**
دارند. رعد و برق و ابر **مراعات نظیر** دارند.
دانش زبانی: «که» ضمیر پرسشی است و به معنی
«چه کسی» به کار می رود.

صورتگر ماهر

۱	راستی را، کس نمی داند که در فصل بهار غل با، حیران شود که خاک تاریک نژد چون نپرسی کاین تماثل از کجا آمد پدید؟ برق از شوق که می خندد بدین سان قاه قاه؟
۵	از کجا کرد پدید، این همه نقش و نگار؟ چون برآید این همه گل های نازک آشکار؟ چون نجویی کاین تصاویر از کجا شد آشکار؟ ابر از هجر که می گرید بدین سان زار زار؟ این همه صورت برد بر صفحه حتی به کار؟

فانی شبرازی

کیست آن صورتگر ماهر که بی تقلید غیر
این همه صورت برد بر صفحه هستی به کار؟

دانش ادبی: این بیت پرسش یا استفهام انکاری است و
«صفحه هستی» اضافه تشبیهی است.

این بیت تلمیحی به آیه ۲۴ سوره حشر دارد.

«هُوَ

الْحُسْنَىٰ جَ يُسَبِّحُ لَهُ
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ»

طَّ وَهُوَ

صورتگر ماهر

۱ راتنی را، کس نمی داند که در فصل بهار
از کجا گردد بیدار، این همه نقش و نگار؟
۲ غل با، حیران شود که خاک تا ربک نهد
چون برآید این همه گل های ناز کاخار؟
۳ چون نهری کلان تا مثل از کجا آمد پیدا؟
چون نجلی کلان تصاویر از کجا شد آشکار؟
۴ برق از شوق که می خندد بدین سان قاه قاه؟
ابر از حجر که می گید بدین سان زار زار؟
۵ کیست آن صورتگر ماهر که بی تقلید غیر
این همه صورت برد بر صفحه هستی به کار؟

قائمی شیرازی

درس دوم: خوب جهان را ببین. (پایه هشتم)

واژگان جدید

اسرار :	حدقه:	جثّه:
جلوه:	فراز:	پندار:
خطبه:	گلِ کامکار:	نَزَنَد:
تماثیل:	هجران:	خجل:
طراوت:	خیره شدن:	بُهت:
تاب:		

تاریخ ادبیات

نهج البلاغه: قانّی شیرازی: سنایی غزنوی:

بازگردانی شعر «صورتگر ماهر»

به راستی کسی نمی‌داند که در فصل بهار، این همه نقش و نگار از کجا پدیدار می‌گردد.

عقل‌های آدمیان حیران و شگفت‌زده می‌شود که چگونه این همه گل‌های خوب و نیکوی کامکار از دلِ خاکِ تاریک و سرد و بی‌روح، بیرون می‌آیند.

چه شده است که نمی‌پرسی و نمی‌جویی که این همه اشکال و تصاویر زیبا از کجا پدید آمده و آشکار شده-
اند؟

رعد و برق از شوق چه کسی به این‌گونه، قاه‌قاه می‌خندد و ابر از دوری چه کسی به این شکل، زار زار می-
گرید؟

آن صورتگر و نقّاشِ ماهر و زبردست که بدون تقلید از دیگران، این همه تصاویر زیبا را بر صفحه‌ی هستی
کشیده، چه کسی است؟

قانّی شیرازی

بازگردانی ابیات بخش گفت‌وگو صفحه ۲۲

نور خورشید در جهان، فاش است / آفت از ضعف چشم خفاش است (سنایی)

نور خورشید در جهان آشکار و پیداست ولی ضعف و عیب از چشم خفاش است که نمی‌تواند نور را ببیند.

طاووس را به نقش و نگاری که هست، خلق / تحسین کنند و او خجل از پای زشت خویش (سعدی)

مردم، طاووس را به خاطر نقش و نگار زیبایش، تحسین می‌کنند اما او از پای زشت خویش، خجالت زده و شرمگین است.

دانش ادبی

برای این که توصیف‌ها، آسان و دقیق صورت گیرد؛ می‌توان از آرایه‌ی «تشبیه» بهره برد. هر تشبیه چهار رکن دارد.

مثال: پره‌های طاووس مانند دسته‌گلی پر نقش و نگار، رنگارنگ است.

رکن اول: **مشبه** (پره‌های طاووس)   رکن دوم: **مشبه‌به** (دسته‌گلی پر نقش و نگار)

رکن سوم: **وجه شبه** (رنگارنگ بودن، پر نقش و نگار بودن)   رکن چهارم: **ادات تشبیه** (مانند)

مشبه و مشبه‌به **ارکان اصلی** و **ادات تشبیه** و **وجه شباهت**، **ارکان فرعی** هستند. ارکان فرعی را می‌توان حذف کرد اما تشبیه، بدون ارکان اصلی ساخته نمی‌شود.

کیست آن صورتگر ماهر که بی تقلید غیر   این همه صورت برد بر **صفحه هستی** به کار

صفحه هستی: **هستی** مانند **صفحه‌ای** است که ورق می‌خورد.

۱. مشبه: هستی   ۲. مشبه‌به: صفحه   ۳. ادات تشبیه: مانند   ۴. وجه شباهت: ورق خوردن

نکته: یکی از انواع ترکیب اضافی، اضافه تشبیهی است. **اضافه تشبیهی** از ترکیب **مشبه** و **مشبه‌به** ساخته می‌شود. مثل: خوابِ غفلت، درختِ علم، ستارهٔ اندیشه و ...

غفلت مانند **خواب**، موجب بی‌خبری است.

علم مانند **درختی** میوه می‌دهد.

اندیشه مانند ستاره‌ای می درخشد.

هرگاه شاعر از چهار رکن تشبیه، ارکان فرعی را حذف کند و با ارکان اصلی، ترکیبی اضافی بسازد؛ **اضافه تشبیهی** ساخته است.

تکالیف

۱. معنی واژگان جدید را از واژه نامه پایان کتاب بیابید و در دفتر پاکنویس خود بنویسید.
۲. درباره **اشخاص و آثار داده شده (تاریخ ادبیات)** از بخش فهرست اعلام اشخاص و آثار پایان کتاب، تحقیق کنید و نکات مهم را در دفتر پاکنویس خود یادداشت کنید.
۳. متن درس را با دقت بخوانید و خودارزیابی های صفحه ۲۰ را پاسخ دهید.
۴. فعالیت های نوشتنی صفحه ۲۲ را پاسخ دهید.